

Grundlagsutskottets betänkande N:o 4 med anledning av en motion, innehållande förslag till regeringsform för Finland.

Medelst protokollsutdrag av den 23 sistlidne april har Lantdagen till Grundlagsutskottets beredning remitterat motionen N:o 1, som innehåller förslag till regeringsform för Finland.

Vid tidigare behandling av denna motion hade Utskottet den 15 sistlidne maj, då regeringens proposition i samma ärende anlände, avbrutit motionens handläggning. Enär Lantdagen den 15 innevarande juni godkänt sitt med anledning av sagda proposition antagna förslag att lämnas vilande till första efter nya val sammankommande lantdag, har Utskottet med hänsyn till ärendets utomordentliga vikt ansett ändamålsenligt att utan dröjsmål fullfölja behandlingen av ifrågavarande motion och sedan denna uppgift fullföljts beslutit föreslå ändring av förevarande motion därhän, att förslaget väsentligen bleve likalydande med det vilande förslaget till regeringsform. Endast beträffande 12, 15 och 83 §§ har Utskottet funnit nödigt föreslå en annan ordalydelse än den, som förekommer i det vilande förslaget.

Med stöd av vad ovan anförts och då det är av synnerlig vikt, att ny regeringsform snarligen fås till stånd, får Utskottet vördsamt föreslå,

att Lantdagen i den ordning, som i 2 mom. 60 § Lantdagsordningen föreskrives, måtte besluta godkänna följande regeringsform för Finland:

Regeringsform för Finland.

Emedan det, sedan Finland blivit en oavhängig, suverän stat, funnits vara av nöden att utveckla och befästa dess konstitution genom nya grundlagsstadganden, vilka, jämte det de tillförsäkra statsmakten nödig fasthet, utvidga folkrepresentationens befogenheter samt trygga medborgarnes rätt och lagbundna frihet, fastställes härigenom, i enlighet med Lantdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i Lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, efterföljande Regeringsform för Finland.

I. Allmänna stadganden.

1 §.

Finland är en suverän republik, vars konstitution är fastställd genom denna regeringsform och övriga grundlagar.

2 §.

Statsmakten i Finland tillkommer folket, som företrädes av dess till riksdag församlade representation.

Den lagstiftande makten utövas av riksdagen i förening med republikens president.

Den högsta verkställande makten är uppdragen åt republikens president. Jämte honom skall för statens allmänna styrelse finnas ett statsråd, bestående av en statsminister och nödigt antal ministrar.

Domaremakten utövas av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

3 §.

Republiken Finlands område är odelbart. Dess gränser kunna icke ändras annorlunda än med riksdagens samtycke.

4 §.

Medborgarrätt i Finland tillkommer envar, som är född av finska föräldrar, så ock kvinna av främmande nationalitet, vilken ingått giftermål med finsk man.

Medborgare i annat land kan antagas till finsk medborgare under de villkor och i den ordning, som i lag särskilt stadgas.

II. Finska medborgares allmänna rättigheter och rättsskydd.

5 §.

Finska medborgare äro likställda inför lagen.

6 §.

Varje finsk medborgare vare tryggad enligt lag till liv, ära, personlig frihet och gods.

Angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning stadgas genom lag.

7 §.

Finsk medborgare äger rätt att vistas i éget land, att här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till en annan, så vitt icke i lag annorlunda är stadgat.

Beträffande finsk medborgares rätt att begiva sig ur landet gälle vad därom är särskilt stadgat.

8 §.

Finsk medborgare äger rättighet till offentlig och enskild religionsövning, så vitt lag eller god sed därigenom ej kränkes, ävensom, enligt vad därom är särskilt stadgat, frihet att utträda ur det trossamfund han tillhör samt frihet att ansluta sig till annat trossamfund.

9 §.

Finsk medborgares rättigheter och skyldigheter äro oberoende av, vilket trossamfund han tillhör eller huruvida

han tillhör något trossamfund. Beträffande offentliga tjänster och ämbeten äro likväl gällande de om dem i lag stadgade inskränkningar, intill dess i lag annorlunda stadgas.

10 §.

Finsk medborgare äger ordets frihet samt rättighet att genom tryck utgiva skrift eller bildlig framställning utan att hinder härför må i förväg läggas, så ock rätt att utan föregående tillstånd sammankomma för överläggning i allmän angelägenhet eller i annat lovligt syfte samt att bilda föreningar för fullföljande av ändamål, som ej strida mot lag eller god sed.

Stadganden angående dessa rättigheters utövning utfärdas genom lag.

11 §.

Finsk medborgares hemfrid är okränkbar.

Om förutsättningarna för och verkställandet av husrannsakan stadgas genom lag.

12 §.

Brev-, telegraf- och telefonhemligheten är okränkbar.

13 §.

Ej må finsk medborgare dömas av annan domstol än den, under vilken han enligt lag hör.

14 §.

Finska och svenska äro republikens nationalspråk.

Finska medborgares rätt att hos domstol eller förvaltande myndighet i sin sak använda sitt finska eller svenska modersmål samt att utfå expedition på detta språk skall tryggas genom lag, med beaktande av att landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings rätt enligt enahanda grunder tillgodoses.

Den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningens kulturella och ekonomiska behov skola av staten enligt enahanda grunder tillgodoses.

15 §.

I republiken må ej förlänas adelskap eller annan ärfilig värdighet.

16 §.

Vad angående finska medborgares allmänna rättigheter är sagt, utgör icke hinder för fastställande genom lag av sådana inskränkningar, som under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga.

III. Lagstiftningen.

17 §.

Angående riksdagens organisation och åligganden stadgas i riksdagsordningen.

18 §.

Rätt att väcka förslag om stiftande av ny lag samt om ändring, förklaring eller upphävande av bestående lag tillkommer såväl presidenten som riksdagen.

Presidenten utövar sin rätt till initiativ genom avlåtande av proposition med lagförslag till riksdagen. Förslag till propositioner uppgöras av statsrådet. Över sådant förslag kan utlåtande inhämtas, beroende av ärendets beskaffenhet, av högsta domstolen eller av högsta förvaltningsdomstolen eller av vardera.

Om utövädet av riksdagens rätt till initiativ stadgas i riksdagsordningen.

19 §.

Sedan lag av riksdagen antagits, befordras den i avseende å stadfästelse till presidenten, som över densamma kan inforra utlåtande beroende av ärendets beskaffenhet, av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen eller av vardera.

Lagen skall stadfästas i den lydelse, vari den av riksdagen antagits. Varder lagen ej av presidenten stadfäst, blir

den gällande även utan stadfästelse, därest riksdagen efter nya val ånyo godkänt densamma oförändrad, med flertalet av de avgivna rösterna. I övriga fall skall lagen anses hava förfallit.

Har presidenten icke inom tre månader efter det en lag blivit i avseende å stadfästelse till honom överlämnad stadfäst lagen, skall det anses såsom hade stadfästelse vägrats.

20 §.

I inledningen till varje lag skall angivas, att lagen tillkommit i enlighet med riksdagens beslut samt, där lagen stiftats i den ordning, som för stiftande av grundlag är gällande, jämväl att så förfarits.

Lag bör, vare sig den stadfästes eller blir gällande utan stadfästelse, underskrivas av presidenten och kontraheras av vederbörande minister, varefter den av statsrådet i Finlands lagsamling kungöres.

21 §.

Angående presidentens rätt att utfärda förordningar stadgas i 28 §.

22 §.

Lagar och förordningar, såsom ock regeringens propositioner till riksdagen samt riksdagens svar, framställningar och övriga skrivelser till regeringen avfattas på finska och svenska språken.

IV. Styrelse och förvaltning.

23 §.

Republikens president utses av Finlands folk bland infödda finska medborgare städse för en tid av sex år.

Valet av president förrättas av elektorer, vilkas antal utgör 300. Beträffande valrätt och valbarhet i sådant val samt, i tillämpliga delar, valsätt, valordning och tillsättande av suppleanter är gällande vad om lantdagsmannaval är stadgat.

Val av elektorer verkställes den 15 och 16 januari, och den därpåföljande 15 februari sammankomma elektorerna under statsministerns presidium för val av president. Erhåller någon vid valet, som verkställes med slutna sedlar, mera än hälften av de avgivna rösterna, är han vald. I annat fall verkställes omedelbart nytt val och, därest icke någon härvid erhåller ovillkorlig röstövertikt, ytterligare val mellan de två kandidater, som i det andra valet erhållit största antalet röster. Falla rösterna lika, avgör lotten.

Utsets medlem av riksdagen till president, upphör hans riksdagsmannamandat utan vidare. I statsjänst varande person, som väljes till president, anses hava avgått från tjänsten.

Inträffar i 3 mom. eller annorstädes i denna regeringsform stadgad dag å helgdag, gälle nästföljande vardag såsom utsatt dag.

24 §.

Presidenten tillträder sitt ämbete den 1 i den på valet följande mars månad och avger därvid inför riksdagen följande högtidliga försäkran:

„Jag N. N., som av Finlands folk valts till president för republiken Finland, försäkrar härmed, att jag skall i utövningen av presidentuppdraget redligt och troget iakttaga och upprätthålla republikens konstitution och lagar samt efter all min förmåga befrämja det finska folkets välfärd”.

25 §.

Vid förfall för presidenten utövas hans åligganden av statsministern; är förfallet bestående, skall val så snart som möjligt anställas av ny president, vilken tillträder sitt ämbete omedelbart efter valet.

26 §.

För sitt ämbetsuppdrag uppbär presidenten en årlig gottgörelse, vars belopp fastställs genom lag och icke kan under tiden för hans uppdrag ökas eller minskas.

27 §.

Å presidenten ankommer att utfärda kallelse till urtima riksdag, att förordna om anställande av riksdagsmannaval, att öppna och avsluta riksdag samt att förordna om nya val och upplösa riksdagen.

28 §.

Presidenten tillkommer rätt att, så vitt icke i denna regeringsform annorlunda stadgas eller sådan rätt åt statsrådet uppdragits, utfärda förordningar i ämnen, som förut äro ordnade genom administrativa stadganden, så ock förordningar med närmare bestämmelser om lagarnas verkställande, om förvaltningen av statens egendom samt om förvaltande ämbetsverks och allmänna inrättningsorganisation och verksamhet. I förordning må ej upptagas stadgande, som innebure ändring av lag.

Förordningar utfärdas och kungöras såsom i 20 § 2 mom. om lag är stadgat.

29 §.

Presidenten kan i enskilda fall, efter att hava inhämtat utlåtande av högsta domstolen, genom beviljande av nåd upphäva eller mildra straff. Angående benådning av medlem av statsrådet eller justitiekanslern lände likväl till efter rättelse vad därom är särskilt stadgat. Allmän benådning må ej beviljas annorlunda än genom särskild lag.

Presidenten äger ock bevilja eftergift från lagens stadganden i de fall, då sådan dispensrätt är i lag medgiven.

30 §.

Presidenten tillkommer högsta befälet över Finlands krigsmakt, honom obetaget att detsamma under krigstid å annan överlåta.

31 §.

Presidenten äger bevilja medborgare i annat land finsk medborgarrätt samt lösa från finskt medborgarskap.

32 §.

Presidenten utövar inseende över statens förvaltning samt kan för sådant ändamål av chefer eller styrelser för ämbetsverk och allmänna inrättningar infordra upplysningar ävensom låta anställa inspektioner.

33 §.

Om Finlands förhållande till utländska makter bestämmer presidenten, dock sålunda, att fördrag med utländska makter böra godkännas av riksdagen, för så vitt de innehålla stadganden, som höra till området för lagstiftningen eller enligt konstitutionen annars erfordra riksdagens godkännande. Angående krig och fred besluter presidenten med riksdagens bifall.

Alla meddelanden till utländska makter eller Finlands sändebud i utlandet skola ske genom den minister, till vars ämbetsområde utrikesärendena höra.

34 §.

Beslut fattas av presidenten i statsrådet på föredragning av den minister, till vars ämbetsområde ärendet hör.

Presidentens beslut skola, för att bliva gällande, underskrivas av presidenten och kontrasigneras av den minister, som föredragit ärendet. Vad här är sagt, äger likväl icke tillämpning å de i 32 och 47 §§ oförmälda ärenden.

Rör presidentens beslut hela statsrådet, kontrasigneras detsamma av vederbörande föredragande i statsrådet.

Om föredragningen av militära kommandomål samt om kontrasignation av presidentens beslut i sådana ärenden stadgas särskilt.

- För riktigheten av expedition, genom vilken presidentens beslut utfärdas, ansvarar den, som kontrasignerat beslutet.

35 §.

Finner minister presidentens beslut vara lagstridigt, anmäla sin mening för statsrådet, som därefter förfar såsom

i 45 § är sagt. Står beslutet i strid med grundlag, är ministern pliktig att vägra kontrasignation.

36 §.

Till medlemmar av statsrådet, vilka böra åtnjuta riksdagens förtroende, kallar presidenten för redbarhet och skicklighet kända infödda finska medborgare.

37 §.

I statsrådet skall finnas en justitiekansler, som bör äga framstående insikt i rättsväsendet. Justitiekanslern biträdes av en justitiekanslersadjoint, vilken vid behov företräder honom.

38 §.

Statsrådet omfattar det antal ministerier, som för de särskilda förvaltningsgrenarna erfordras. Varje ministerium förestås av en minister.

Ministeriernas antal och allmänna verksamhetsområde fastställas genom lag, men närmare stadganden angående ärendenas fördelning mellan ministerierna samt om statsrådets organisation i övrigt utfärdas genom förordning.

39 §.

Statsministern är ordförande i statsrådet och vid förfall för honom den främste närvarande ledamoten. Då presidenten är närvarande, leder han förhandlingarna.

40 §.

De på statsrådet ankommande ärenden behandlas vid allmänt sammanträde, såvitt ej avgörandet av vissa slags ärenden genom förordning uppdragits åt någon minister i egenkap av chef för ett ministerium.

Statsrådet är beslutfört med fem medlemmar.

41 §.

Å statsrådet ankommer att till verkställighet befordra presidentens beslut samt att avgöra ej mindre de ärenden, om

vilka statsrådet enligt lag äger besluta, än även de övriga styrelse- och förvaltningsärenden, som icke blivit i denna regeringsform eller annan lag eller förordning presidenten förbehållna och icke heller uppdragits åt någon minister i egenskap av chef för ministerium eller åt lägre myndighet.

I vad mån ärenden rörande justitieförvaltningen, Helsingfors universitet och krigsväsendet äro från statsrådets handläggning undantagna, framgår av särskilda stadganden.

42 §.

Finner statsrådet beträffande något ärende tvivelsmål förekomma därom, huruvida statsrådet äger behörighet att däri slutligen besluta, avgöres frågan härom av presidenten.

43 §.

Statsrådets medlemmar äro för sina ämbetsåtgärder ansvariga inför riksdagen.

Envar medlem av statsrådet, vilken deltagit i ärendes handläggning i statsrådet, är ansvarig för beslutet, därest han ej till protokollet uttalat en avvikande mening.

44 §.

De ärenden, som i statsrådet handläggas, skola hava undergått beredning i vederbörande ministerium.

Det tillhör varje ministerium att övervaka förvaltningen inom sitt verksamhetsområde samt att vidtaga åtgärder för verkställighet av lagar, förordningar och statsrådets beslut.

45 §.

Skulle så inträffa, att något presidentens beslut, som föreligger till verkställighet av statsrådet, finnes strida mot lag, vare statsrådet skyldigt att, efter det justitiekanslern däröver avgivit utlåtande, hos presidenten göra framställning om beslutets återkallande eller ändring samt, om presidenten likväl vidhåller sitt beslut, anmäla, att det ej kan till verkställighet befordras.

46 §.

Justitiekanslern bör vaka däröver, att myndigheter och tjänstemän följa lag samt fullgöra sina skyldigheter, så att icke någon må i sin lagliga rätt bliva lidande.

Det tillhör justitiekanslern att vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen företräda åtalsmyndigheten samt i övrigt bevaka statsverkets rätt, så ock vid övriga domstolar utföra eller låta utföra åtal, där han finner sådant erforderligt. Som högsta åklagare bör justitiekanslern ock utöva uppsikt över allmänna åklagare, vilka äro skyldiga att efterkomma hans förordnanden.

Justitiekanslern have rätt att övertaga statsrådets liksom ock samtliga domstolars och ämbetsverks sessioner samt taga del av statsrådets, dess ministeriers, domstolars ävensom andra myndigheters protokoll.

47 §.

Om statsrådet eller medlem därav i utövningen av sitt ämbete förfar lagstridigt, åligger det justitiekanslern att däremot göra framställning och det lagstridiga tillika uppgiva. Lämnas föreställningen obeaktad, låte justitiekanslern anteckna sin mening i statsrådets protokoll; äge ock rätt att inberätta saken till presidenten. Är lagstridigheten sådan, att mot medlem av statsrådet åtal i följd därav kan väckas inför den i 59 § omförmälda riksrett och förordnar presidenten till åtal, utföres åtalet av justitiekanslern. Finner presidenten skäl till åtal ej föreligga, vare det justitiekanslern obetaget att om saken anmäla till riksdagen. Förordnar presidenten om väckande av åtal mot justitiekanslern, utföres detta av den person presidenten utsett.

Skulle presidenten förfara lagstridigt i ämbetet, bör justitiekanslern däremot göra föreställning, som ovan är sagt. Finner justitiekanslern eller statsrådet, att presidenten gjort sig skyldig till högförräderi eller landsförräderi, anmäla saken hos riksdagen, som med fyra femtedelar av de avgivna rösterna kan döma presidenten till ämbetets förlust, varefter åtal mot honom må vid vederbörlig domstol väckas.

48 §.

Justitiekanslern bör för varje år såväl till presidenten som till riksdagen avgiva berättelse om sina ämbetsåtgärder och iakttagelser rörande lagarnas efterlevnad.

Det åligger justitiekanslern att till presidenten och statsrådet avgiva äskade upplysningar och utlåtanden.

49 §.

Varje lagtima riksdag skall, i den ordning som för val av riksdagens talman är stadgad, utse en för utmärkt lagkunskap känd man att såsom riksdagens justitieombudsman, efter instruktion, som riksdagen för honom utfärdar, hava tillsyn över lagarnas efterlevnad i domstolars och övriga myndigheters verksamhet. I samma ordning utses jämväl en suppleant att vid laga förfall för justitieombudsmannen fullgöra hans åligganden.

Justitieombudsmannen tillkommer samma rätt som justitiekanslern att övervara statsrådets, domstolars och ämbetsverks sessioner, taga del av statsrådets, dess ministeriers, domstolarnas ävensom övriga myndigheters protokoll, samt under det ansvar, som lag för allmänna åklagare stadgar, väcka eller låta väcka åtal för fel och försummelser i tjänsten.

Justitieombudsmannen åligger att till riksdagen för varje år avlämna redogörelse för handhavandet av sitt uppdrag samt angående lagskipningens tillstånd och av honom anmärkta brister i lagstiftningen.

50 §.

För den allmänna förvaltningen skall Finland förbliva indelat i län, härad och kommuner.

Ändring av länens antal stadgas genom lag. Angående övriga ändringar i den administrativa indelningen bestämmer statsrådet, såvitt ej i lag annorlunda stadgas.

Vid nyreglering av förvaltningsområdets gränser bör iakttagas, att dessa, där förhållandena det medgiva, bliva enspråkiga, finsk- eller svenskspråkiga, eller att åtminstone

minoriteterna med annat språk inom desamma bliva möjligast små.

51 §.

Länsförvaltningen handhaves av landshövding.

Kommunernas förvaltning skall vara grundad på medborgerlig självstyrelse, enligt vad särskilda lagar härom stadga. Genom lag bestämmes ock på vad sätt och i vilken omfattning medborgerlig självstyrelse skall tillämpas å större förvaltningsområden än kommunerna. Vid bestämmandet av gränserna för dylika områden skall iakttagas vad i 50 § 3 mom. är stadgat.

52 §.

Angående ämbetsverk, som för statsförvaltningens olika grenar finnas eller varda inrättade, gälla särskilda stadganden.

V. Domstolarna.

53 §.

Högsta domstolen utövar högsta domsrätten i rättegångsmål samt vakar därjämte över rättvisans handhavande av domare och exekutiva myndigheter.

54 §.

Högsta domstolen består av en president och nödigt antal justitieråd.

De justitieförvaltningsärenden, som enligt särskilda stadganden tillhöra högsta domstolens handläggning, beredas i det ministerium av statsrådet, till vilket ärenden rörande justitieförvaltningen äro hänförda. Chefen för detta ministerium skall deltaga i deras handläggning i högsta domstolen.

Högsta domstolen är domför med fem medlemmar, därest ej för avgörandet av vissa slags ärenden deltagande av ett större eller mindre antal medlemmar är i lag särskilt stadgat.

55 §.

Om de allmänna över- och underrätterna stadgas i lag.

56 §.

Högsta domsrätten i förvaltningsrättsliga besvärsmål utövas, med särskilt stadgade undantag, av högsta förvaltningsdomstolen, vilken jämväl vakar över lägre myndigheters lagskipning på förvaltningsrättens område.

57 §.

Högsta förvaltningsdomstolen består av en president och nödigt antal förvaltningsråd. Angående domfört antal medlemmar i denna domstol gäller vad i 54 § 3 mom. om högsta domstolen är stadgat.

58 §.

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen äga, då de finna ändring eller förklaring av lag eller förordning behöfvig, ingå med framställning till republikens president om vidtagande av sådan lagstiftningsåtgärd.

59 §.

Väckes åtal mot medlem av statsrådet, medlem i högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen eller mot justitiekanslern för lagstridigt förfarande i ämbetets utövning, handlägges ärendet av en särskild rätt, som benämnes riksrätt och om vilken särskilda grundlagsstadganden äro gällande.

Har riksdagen beslutit väckande av åtal, utföres detta av riksdagens justitieombudsman.

60 §.

Angående andra särskilda domstolar än den i 59 § nämnda stadgas genom lag.

Ej må någon tillfällig domstol tillsättas.

VI. Statshushållningen.

61 §.

Angående skatt, jämväl tullbeskattning, stadgas genom lag, för obestämd eller för viss tid. Detsamma gäller om ändring eller upphävande av tidigare införd skatt samt om allmänna besvär.

För viss tid beviljad skatt må ej efter denna tids utgång uppbäras utom i det fall, varom i 69 § 1 mom. stadgas.

62 §.

Genom lag fastställas de allmänna grunderna för avgifter för statsmyndigheters tjänsteförrättningar och expeditioner, så ock för de avgifter, som skola erläggas för anlåtande av posten, järnvägar, kanaler, sjukhus, läroverk och andra allmänna statsinrättningar.

63 §.

Statsverkets inkomstgivande egendom och affärsföretag skötas och tillgodogöras enligt de allmänna grunder, vilka fastställts genom lag.

64 §.

För upptagande av statslån erfordras riksdagens samtycke.

65 §.

Angående grunderna för nya stater för ämbetsverk och allmänna inrättningar samt om ändring och upphävande av tidigare fastställda grunder, så ock om rätt till pension stadgas genom lag. Nya tjänster och ämbetsverk kunna inrättas endast inom gränserna för det årliga statsförslaget.

Nya extra pensioner och understöd må givas blott ur anslag, som av riksdagen därtill beviljats.

66 §.

Det årliga statsförslaget, vari böra upptagas utgifterna och inkomsterna för finansåret, fastställas av riksdagen och kungöres såsom angående lag är stadgat.

Huruvida någon fond, som icke är avsedd för årliga statsbehov, skall från statsförslaget utelämnas, därom är särskilt stadgat.

67 §.

Från statsförslaget för, visst år må ej utelämnas skatt eller annan inkomst, som, enligt för det året gällande lag eller förordning, skall erläggas.

68 §.

För statslån utfäst ränta och amortering samt övriga på någon statsverkets förpliktelse grundade anslag, så ock andra utgifter, som enligt de under finansåret gällande stadganden böra bestridas, skola oförminskade i statsförslaget upptagas. I statsförslaget skall även upptagas ett förslagsanslag för sådana utgifter, som grunda sig på lag eller förordning, men ej äro i statsförslaget såsom särskilda poster uppförda, så ock ett erforderligt anslagsbelopp till regeringens förfogande för oförutsedda behov.

Övriga i statsförslaget ingående utgiftsposter underligga riksdagens prövning och beslut för ett finansår i sänder.

Anslag, som riksdagen beslutit i anledning av något vid riksdagen väckt initiativ, upptages i statsförslaget såsom villkorligt.

I statsförslaget skola nödiga medel för utgifternas bestridande anvisas.

69 §.

Skulle så hända, att statsförslaget icke av riksdagen fastställts före ingången av året, ehuru proposition därom föregående år överlämnats minst två månader före utgången av den tid, varunder riksdagen varit samlad, skola utgifter, som omnämnas uti 68 § 1 mom, bestridas och därtill nödiga inkomster provisoriskt fortfarande uppbäras.

Befinnas ändringar i stadfäst statsförslag oundgängligen nödvändiga, skall till riksdagen överlämnas proposition om tillägg till statsförslaget.

70 §.

I statsförslaget upptagna anslag må ej överskridas eller från ett finansår till ett annat överföras, med mindre anvisning därom ingår i statsförslaget, ej heller må överföring av anslag från en av riksdagen särskilt för sig godkänd del av statsförslaget till annan del därav äga rum.

Oberoende av statsförslaget är envar berättigad att av statsverket söka vad honom lagligen tillkommer.

71 §.

För granskning av statsverkets räkenskaper och bokslut skall finnas ett revisionsverk, vilket äger utröna huruvida siffrorna äro riktiga samt inkomsterna och utgifterna lag- enliga, så ock om statsförslaget iakttagits.

Vid varje lagtima riksdag skola tillsättas fem statsrevi- sorer för att å riksdagens vägnar utöva tillsyn över stats- förslagets iakttagande samt statsverkets tillstånd och för- valtning. Dessa revisorer, för vilka instruktion fastställas av riksdagen och vilka böra av vederbörande myndigheter erhålla nödiga upplysningar och handlingar, skola utses av riksdagens elektorer genom proportionella val. I samma ord- ning utses även nödigt antal suppleanter.

72 §.

Om Finlands mynt stadgas genom lag.

73 §.

Finlands Bank står under riksdagens garanti och vård samt under inseende av fullmäktige, som riksdagen utser.

Banken förvaltas enligt reglemente, tillkommet i den ordning som om lag är stadgad.

Om användningen av bankens vinstmedel för statsbehov bestämmer riksdagen.

74 §.

Föryttring eller förpantning av statens jordegendom, skatter eller inkomstgivande rättigheter må ej äga rum, så- framt sådant icke medgivits i lag.

Innehavare av kronolägenhet vare likväl berättigad att köpa den till skatte, på sätt därom är särskilt stadgat.

VII. Försvarsverket.

75 §.

Varje finsk man är skyldig deltaga i fäderneslandets försvar eller att härvid biträda, på sätt därom i lag stadgas.

Värnpliktig bör, därest han icke själv annat åstundar, såvitt möjligt, hänföras till sådant truppförband, vars manskap har samma finska eller svenska modersmål som han, och inom detsamma erhålla sin undervisning på detta språk. Militärens kommandospråk är finska.

76 §.

Skola trupperna ställas på krigsfot, förordnar presidenten därom i statsrådet. Då sådant förordnande meddelats, skall statsrådet vidtaga åtgärd om bestridande av därav påkallade utgifter och riksdagen, därest den ej är församlad, sammankallas.

VIII. Undervisningsväsendet.

77 §.

Helsingfors universitet skall bibehållas vid rätt till självstyrelse.

Nya stadganden angående grunderna för universitetets organisation utfärdas genom lag, men närmare bestämmelser beträffande universitetet genom förordning, sedan i vardera fallet universitetets konsistorium i saken avgivit utlåtande.

78 §.

Studiet av och den högre undervisningen i tekniska, lant-hushållnings- och handelsvetenskaper samt andra tillämpade vetenskaper, så ock utövandet av och den högre undervisningen i skön konst främjar staten genom att för dem, för så vitt de icke äro företrädda vid universitet, upprätthålla och

inrätta särskilda högskolor eller genom understödandet av enskilda för desamma inrättade anstalter.

79 §.

På statens bekostnad underhållas eller vid behov understödas läroverk för högre vetenskaplig bildning, så ock för högre allmän bildning och högre folkundervisning. Grunderna för statsläroverkens organisation fastställas genom lag.

80 §.

Om grunderna för folkskoleväsendets organisation samt statens och kömmunernas förpliktelser med avseende å folkskolors underhåll, ävensom angående allmän läroplikt stadgas genom lag.

Undervisning i folkskola skall för alla vara avgiftsfri.

81 §.

Undervisningsanstalter för tekniska yrken, jordbruket och dess binäringar, handel och sjöfart samt skön konst skola av staten upprätthållas eller ock, efter behov, med statsmedel understödas.

82 §.

Angående rätt att inrätta privata skolor och andra enskilda uppfostringsanstalter samt ordna undervisningen i dem stadgas genom lag.

Hemundervisning underliggör icke tillsyn från myndighets sida.

IX. De religiösa samfunden.

83 §.

Om den evangelisk-lutherska kyrkans organisation och förvaltning stadgas i kyrkolagen.

Angående andra bestående religionssamfund gälle vad om dem är eller varder stadgat.

Nya religionssamfund må grundas med iakttagande av vad därom i lag stadgas.

X. De offentliga tjänsterna.

84 §.

I finsk statstjänst kan med i denna paragraf nämnda undantag endast finsk medborgare anställas.

Befattningar av teknisk natur, lärarplatser vid universitetet eller annan högskola, lärartjänster i främmande språk vid skolorna och translatorsbefattningar vid ämbetsverk ävensom oavlönade konsulsbefattningar samt kansli- biträdes- och övriga extraordinarie befattningar vid beskickningar och konsulat kunna besättas jämväl med andra än finska medborgare.

85 §.

Angående lärdomsprov för erhållande av statstjänst bestämmes genom förordning, såvitt därom ej är stadgat i lag. Eftergift från i förordning föreskrivna kompetensvillkor kan på särskilda skäl beviljas av statsrådet, dock ej för tjänster vid rättegångsverken.

86 §.

De allmänna grunderna för befordran till statstjänster äro skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd.

87 §.

Presidenten utnämner:

- 1) justitiekanslern och justitiekanslersadjointen;
- 2) ärkebiskop och biskoparna samt kanslern för universitetet;
- 3) presidenterna i högsta domstolen och i högsta förvaltningsdomstolen, på framställning av högsta domstolen dess ledamöter och hovrätternas presidenter så ock, på högsta förvaltningsdomstolens framställning, ledamöterna i denna domstol;
- 4) hovrätternas ledamöter samt professorerna vid universitetet och tekniska högskolan;
- 5) cheferna för de centrala ämbetsverken och landshövdingarna, på framställning av statsrådet, samt ledamöterna i centrala ämbetsverk;

6) tjänstemännen i presidentens kansli samt, på framställning av vederbörande myndighet, föredragandena i statsrådet, högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen; ävensom

7) sändebud och utsända konsulter, på framställning av statsrådet.

88 §.

Häradshövdingar, borgmästare och ordförande i ägodelningsrätterna utnämnas av högsta domstolen.

Enligt vad därom är stadgat besättas vissa tjänster:

1) vid rättegångsverken av högsta domstolen eller den överrätt, under vilken tjänsten lyder, och vid högsta förvaltningsdomstolen av denna domstol; samt

2) vid förvaltningen och läroanstalterna av statsrådet, minister, länsstyrelse eller styrelsen för det ämbetsverk, varunder tjänsten hör.

Övriga statstjänstemän utnämnas av statsrådet, såvitt ej utnämningrätten förbehållits presidenten eller ombetrotts annan myndighet.

89 §.

Ledamotsbefattningarna i centrala ämbetsverk samt de i 87 § punkten 4) och 88 § berörda tjänster skola, så vitt i 90 § ej annorlunda säges, sedan tjänsten anslagits ledig till ansökning, besättas på grund av förslag, varå den myndighet, hos vilken tjänsten ansökts, uppfört de tre enligt fastställda grunder mest förtjänta av sökandena. Över tjänsteförslag skall utlåtande avgivas i fråga om hovrätternas ledamöter av högsta domstolen.

Skall tjänsteman utnämnas av den myndighet, hos vilken tjänsten ansökts, upprättas ej förslag. Enligt särskilda stadganden kunna även vissa andra tjänster i förvaltningen besättas i annan ordning än i 1 mom. är sagt.

90 §.

Angående ordningen för besättande av tjänster vid universitetet såsom ock inom den evangelisk-lutherska och grekisk-katolska kyrkan, av borgmästare- och rådmanstjänster

i städerna samt tjänster i Finlands Bank gälla särskilda stadganden.

Officerarna i armén och vid flottan utnämnas av presidenten. Angående det militära befordrings- och undervisningsväsendet i övrigt stadgas särskilt.

91 §.

Alla domare åtnjuta rättigheten att icke annorlunda än efter laga rannsaking och dom kunna förklaras sina tjänster förlustiga, och må de ej heller utan eget begivande till annan tjänst förflyttas, utom då sådant föranledes av vidtagen ombildning av domstolsväsendet.

Angående övriga tjänstemäns rätt att bibehållas i sina tjänster stadgas i särskild lag.

Genom lag kan även för tjänstemän, som äro oavsättliga, stadgas skyldighet att avgå från tjänsten vid viss ålder eller på grund av förlorad arbetsförmåga.

Angående de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma tjänstemän, då deras befattningar indragas, är särskilt stadgat.

92 §.

I all tjänsteverksamhet skall vid laga påföljd lag noggrant iakttagas.

Om ett stadgande i en förordning står i strid med grundlag eller annan lag må det ej av domare eller annan tjänsteman tillämpas.

93 §.

Tjänsteman svarar för åtgärd, som han vidtagit eller vartill han såsom medlem av kollegialt ämbetsverk bidragit. Även föredragande är ansvarig för vad å hans föredragning beslutits, därest han ej till protokollet uttalat skiljaktig mening.

Envar, som lidit rättskränkning eller skada genom lagstridig åtgärd eller försummelse av tjänsteman, vare berättigad att yrka tjänstemannens dömande till straff och skadeersättning eller anmäla tjänstemannen till åtal efter vad därom stadgas i lag.

Huruvida och i vad mån staten ansvarar för skada, som orsakats av tjänsteman, därom stadgas särskilt.

XI. Slutstadganden.

94 §.

Val av president förrättas första gången av riksdagen, och förrättas valet omedelbart efter det denna regeringsform trätt i gällande kraft. Erhåller någon vid valet, som verkställles med slutna sedlar, mera än hälften av de avgivna rösterna, skall han förklaras vald. I annat fall verkställles omedelbart nytt val och, därest icke någon härvid erhåller ovillkorlig röstövertikt, ytterligare val mellan de två kandidater, som i det andra valet erhållit största antalet röster. Falla rösterna lika, avgör lotten.

95 §.

Denna regeringsform skall till alla delar vara en orygglig grundlag; den kan icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller avvikelse från den göras i annan ordning än angående grundlag i allmänhet är stadgat.

Häri genom upphävas regeringsformen av den 21 augusti 1772 samt förenings- och säkerhetsakten av den 21 februari och 3 april 1789 ävensom alla i andra lagar och författningar förekommande stadganden, som strida mot denna regeringsform.

De stadganden, som erfordras för bringande av denna regeringsform i verkställighet, utfärdas genom lag.

Helsingfors, den 17 juni 1919.

I ärendets behandling hava deltagit ordföranden Ritavuori och ledamöterna von Born, Elfving, Erich, R., Estlander, Hakala, Helle, Juutilainen, Kotonen, Lehtokoski, Niukkanen, Pesonen, Pitkänen, Ryömä, Setälä (delvis), Torppa och Voionmaa samt suppleanterna Hornborg (delvis) och Malmivaara.

Reservationer.

I.

Ehuru vi långtifrån uti alla avseenden finna utskottets förslag fullt tillfredsställande, inskränka vi oss till att endast beträffande vissa paragrafer, dem vi anse synnerligen viktiga, inlägga vår reservation.

Vi föreslå förty, att 19, 23, 47 och 83 §§ måtte godkännas i den lydelse de hava uti fjärde reservationen till Grundlagsutskottets betänkande N:o 2, varest de motsvaras av 18, 22, 46 och 82 §§.

Helsingfors den 17 juni 1919.

R. Erich.

Wilh. Malmivaara.

E. N. Setälä.

II.

Mot Utskottets beslut att nu återupptaga behandlingen av regeringsformen på grundvalen av motionen n:o 1 nödgas jag inlägga min reservation.

Utskottet hade i uppdrag att utlåta sig i anledning av de initiativ, som vid lantdagssessionens början togos till åstadkommande av en ny regeringsform för Finland. Utskottet skred därvid till behandling först av motionen n:o 1, som genomgicks i första och till en del i andra läsningen, varefter Utskottet, sedan prop. n:o 17 till detsamma remitterats, övergick till att behandla ärendet på basen av denna. Vid handläggning av propositionen har Utskottet varit skyldigt och jämväl såsom ovan anförts tagit i betraktande både mot. n:o 1 och även andra till Utskottet hänskjutna ärenden, vilka antingen såsom motionen n:o 4 hänfört sig till regeringsformen i dess helhet eller ock avsett sådana grundlagsbestämmelser, vilka ingått i regeringsformen eller ock därav betingats och därmed stått i sammanhang.

Skulle Utskottet icke så förfarit, hade dess behandling sakligt varit ofullständig. Att icke, på sätt vanligt varit, i det betänkande Utskottet avgav över propositionen jämväl motionen n:o 1 upptagits såsom av Utskottet behandlad, har vid sådant förhållande endast den betydelse, att Utskottet bort i ett särskilt betänkande formligen konstatera att den blivit behandlad i samband med propositionen. Skulle Utskottets betänkande godkänts, hade ett sådant rent formelt betänkande av Utskottet avgivits. Genom betänkandet braktes under Lantdagens behandling Utskottets definitiva förslag till ny regeringsform. Under behandlingen blev betänkandet ej återförvisat till Utskottet, ej heller anmodades

detta att på annat sätt eller av annan anledning vidare utlåta sig i ärendet. Lantdagens beslut i saken var, så vitt ankommer dennas behandling före nyval, definitivt. Endast om nytt initiativ tillkomme, såsom därest ny prop. avgäves, kunde därför ärendet ånyo vid innevarande session upptagas. Jag lämnar härvid å sido frågan om stadgandet i 30 § L. O. rörande motion som väckes i anledning av „inträffad händelse” här kunde tillämpas och konstaterar allenast att initiativrätt icke tillkommer utskott. Från Utskottets synpunkt har alltså Lantdagens beslut varit definitivt, fattadt på grund av dess betänkande, vari efter saklig behandling av propositionen n:o 17 och bl. a. även motionen n:o 1, vilket senare initiativ till syfte och omfattning fullständigt sammanfaller med propositionen, avgivit slutligt förslag och varutöver vidare uttalande icke äskats.

Det enda motiv, som anförts för ny behandling på basen av mot. n:o 1 har därför även varit, att Lantdagens beslut att förklara förslaget till ny regeringsform såsom vilande fattats emot det stora flertalets yrkande till följd av att en knapp minoritet enligt L. O. eger rätt hindra att ett förslag till ändring i grundlag omedelbart antages; ävensom att denna minoritet borde ställas inför nödtvånget att ånyo taga sin hållning under omprövning.

Mot bakgrunden av denna motivering framstår Utskottets förfarande i sitt rätta ljus såsom innebärande från dess sida ett otillbörligt bedömande huruvida Lantdagens beslut är sådant att det bör därvid förbli eller icke. Och samtidigt åsyftar det att obemult tryck å de medlemmar av Lantdagen, vilka med begagnande av sin lagliga rätt och med vidhållande av sin övertygelse om vad deras plikt mot fosterlandet bjuder, röstat mot förslagets förklarande för brådskande.

Huru föga sakligt detta skäl för förnyat upptagande i Grundlagsutskottet är, framgår särdeles tydligt också, då man besinnar att, om förslaget till regeringsform antagits, Utskottet säkerligen icke varit villigt att tillmötesgå minoritetens yrkande på att frågan ånyo skulle upptagas på ba-

sen av en redan behandlad motion, därest en sådan från minoritetspartiernas sida funnits.

L. O. innehåller icke direkta anvisningar för ett fall såsom detta, men av vad däri finnes uttalat rörande ärendenas beredning ävensom utskottens ställning till plenum samt om initiativrätten framgår dock oförtydligt, att det förfarande av Grundlagsutskottet, som här ovan varit på tal, icke sammanstår med de allmänna grunderna för lantdagsarbetet, liksom det i övrigt, såsom ovan visats, saknar fog.

Med stöd av vad jag i förestående mätto framhållit, får jag härmed vördsamt föreslå,

att Lantdagen ville, under uttalande att Grundlagsutskottet icke haft anledning ånyo upptaga frågan om regeringsform samt däri afgiva nytt betänkande, besluta att betänkandet icke skall till åtgärd föranleda.

Då Utskottets flertal emellertid skridit till ny behandling av motionen n:o 1, har jag blivit tvungen däri taga del och får jag i anledning av betänkandet hänvisa till de ändringsförslag jag i reservationen n:o 1 till betänkandet n:o 2 avgivit, dock med undantag av vad däri finnes uttalat rörande 43 §, där en reservation nu icke varit behövlig, medan beträffande 94 § föreslås att denna paragraf måtte utgå, samt första klämman i reservationen (pag. 37 av bet. n:o 2) framställes i följande lydelse: *att Lantdagen ville, med förkastande av Grundlagsutskottets betänkande, förklara, att motionen icke nu kunnat av Lantdagen antagas; varjämte andra klämman utgår.*

Helsingfors, den 17 juni 1919.

Ernst Estlander.

Om förra delen av ovanstående reservation samt om det däri ingående förslaget, att betänkandet icke måtte till åtgärd föranleda, förenar sig

Ernst von Born.

Denna reservation hänför sig till följande särskilda stadganden nämligen §§ 1, 2, 6, 14, 15, 18, 19, 22, 23, 24, 34, 36, 47, 50, 51, 55, 75, 77, 86, 91, 94 och 95; mot vilka i reservationen n:o 1 till Grundlagutskottets betänkande n:o 2 svara §§ 1, 2, 6, 14, 15, 17, 18, 21, 22, 23, 33, 35, 46, 49, 50, 54, 74, 76, 85, 90 och 93.

Rättelser till reservation n:o 1 i Grundlagutskottets betänkande n:o 2:

å pag. 42, klämmens andra mom. tredje raden står „lantdagen”, läs „riksdagen”; samt å fjärde raden tillägges efter „så ock” orden „lagar och”. I fjärde mom. näst sista raden står „utfår”, läs „utfå”.

å pag. 45, klämmens fjärde mom. läses: „enligt 3 mom. propositionen”.

å pag. 46, klämmens andra mom. står „lantdagsman”, läs „riksdagsman”.

å pag. 48, klämmens sista rad läs: „32 och 47 §§”.

Helsingfors 1919. Statsrådets tryckeri.
